

Kądziela, Łukasz

"Inwentarz archiwum Księcia Józefa Poniatowskiego i Marii Teresy Tyszkiewiczowej z lat 1516, 1647-1843", oprac. Maria Józefowiczówna, Warszawa-Łódź 1987 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 79/2, 407

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

„nurtem ekspresyjnym” uznane zostały za specyficznie śląskie, ale, bynajmniej nie typowe dla śląskiej rzeźby pierwszej połowy XVIII w.

Książka nie stroni od przedstawiania związków jakie łączyły rzeźbę Śląską z innymi krajami (głównie Czechy i Morawy), ukazuje też jej oddziaływanie na kraje sąsiedzkie, głównie Koronę. Uzupełnia ona wcześniejsze prace autora o architekturze barokowej na Śląsku. Odczuwa się zbyt skrótowe przedstawienie stosunków wyznaniowych i własnościowych.

R. K.

Inwentarz archiwum Księcia Józefa Poniatowskiego i Marii Teresy Tyszkiewiczowej z lat 1516, 1647—1843, opracowała Maria Józefowiczówna, Naczelną Dyrekcja Archiwów Państwowych, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa — Łódź 1987, s. 273.

Stan opracowania archiwaliów podworskich w Polsce wciąż pozostawia wiele do życzenia, zaś nawet gotowe już inwentarze dostępne są na ogół jedynie w archiwach przechowujących dane zespoły oraz w warszawskim ośrodku informacji NDAP. Dlatego z radością przyjmuje się publikację każdej tego typu pomocy archiwalnej. Umożliwiają one szybką orientację w zawartości zespołu, wcześniejsze przygotowanie kwerendy i znacznie mniej pracochłonne dotarcie do poszukiwanych materiałów.

Zespół archiwalny, którego dotyczy omawiana publikacja, został wyodrębniony ze Zbioru z Jabłonny w 1944 r. przez P. Bańkowskiego, który nadał mu też prowizoryczny układ. Zespół inwentaryzowano dwukrotnie: poczynając od 1958 i — powtórnie — od 1964 r. Przedmiotem kontrowersji był sposób postępowania z dissolutami, stanowiącymi około 45% zespołu. Ostatecznie wykonano ogromną pracę, rozsypując utworzone przez Bańkowskiego prowizoryczne pliki i tworząc z nich jednolite jednostki archiwalne. W obecnej postaci inwentarz pozwala na niezawodne dotarcie do poszukiwanych materiałów.

Akta z omawianego zespołu były już wielokrotnie wykorzystywane przez badaczy z różnych dyscyplin historycznych, toteż jego zawartość jest na ogół znana. Warto więc tylko zwrócić uwagę, że prócz akt powstałych w wyniku działalności uwidocznionych w nazwie twórców zespołu w jego skład wchodzi też spora grupa papierów Stanisława Augusta, uzupełniająca inne części rozproszonego archiwum ostatniego króla. W większości dotyczą one spraw majątkowych Stanisława Augusta, po którym dziedziczył ks. Józef Poniatowski, niemniej z rachunków tych i pism z nimi związanych wiele wywnioskuje również historyk zainteresowany inną problematyką.

Wydawnictwo wyposażone zostało w konkordancję sygnatur, indeksy osób i nazw geograficznych oraz orientacyjną tablicę genealogiczną Poniatowskich. Niektóre zawarte w niej ustalenia pomogłyby uściślić artykuł J. Wiśniewskiego „W sprawie pochodzenia rodu Stanisława Augusta” (KH, r. LXXXVII, 1980, nr 2, s. 459—469). Publikację opracowano starannie, niekiedy tylko szwankowała korekta, która np. konsekwentnie zniekształciła nazwisko Roberta Howarda Lorda (R. Howard). W sumie jednak należałoby sobie życzyć, aby w najbliższych latach wszystkie większe zespoły podworskie doczekały się podobnie wzorowych, drukowanych inwentarzy.

Ł. K.